

Selçuk ESENBEL. Japan on the Silk Road, Encounters and Perspectives of Politics and Culture in Eurasia, Brill, Leiden-Boston, 2017, xvi+374 pp.

ISBN: 978-9-004-27430-3

Mertcan AKGÜN

İzmir/Turkey

E-mail: mertcanakgun1@gmail.com

Eser, ESENBEL'in editörlüğünde gerçekleştirilen kolektif bir çalışmanın ürünü olup İpek yolu üzerindeki Japon izlerini çeşitli makaleler vasıtasıyla disiplinler arası bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Söz konusu bu eserde Japonya, Orta Asya ve İslam dünyasına dayanan zengin bir temelde Japonya ile Orta ve İç Asya'ya dair pek çok bilgi ilk kez gün yüzüne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra eser, Osmanlı'dan İran'a, Rusya'dan Hindistan ve Moğolistan'a kadar uzanan geniş coğrafyadaki Japon etkileşimine de ışık tutmaktadır. Ayrıca çalışmada Japon perspektif ve politikalarına dair farklı yaklaşımlar sunulmakta, YASUMA, KŌZUI ve MORI gibi birçok önemli ismin görüşlerine değinilmektedir.

Teşekkür (s. vii), *İllüstrasyonlar Listesi* (s. viii-ix), *Katkıda Bulunanlar Listesi* (s. x-xv) ve ESENBEL tarafından yazılan bir *Giriş* (s. 1-34) ile başlayan eser, çalışma-

nın ana kısmını oluşturan ve birbirinin devamı niteliğinde olan 16 makale ile devam etmektedir. Ayrıca eserin sonunda bir de *Dizin* (s. 365-373) bulunmaktadır. Eserde yer alan makaleler ve içerikleri sırasıyla şu şekildedir:

1. Ian NISH. *Japan and the Great Game* (s. 35-47).

Berlin’de çeşitli görevlerde bulunan Aoki SHUZO’nun hatıraları ile başlayan yazısında NISH, Afgan Savaşları sırasında Orta Asya’daki rekabet ile ortaya çıkan ve İpek yolu coğrafyasında XIX. yüzyıl boyunca süren Büyük Oyun’a Japonya’nın duyduğu ilgiyi anlatmaktadır. Bunun yanı sıra yazar, ele aldığı konuyu desteklemek için bölgedeki Japonların gerçekleştirdiği seyahatler ve bu seyahatler sonucunda aktardıkları bilgilerden de yararlanmaktadır. Bunun yanı sıra, 1904 Japon-Rus Savaşı’nın Japonya’nın keşifler dışında İpek yoluna müdahalesini artıran önemli bir eşik olduğunu göstermek isteyen NISH, söz konusu savaşta etkin rol oynayan Mançurya-Sibirya bölgesinde görevli Ishimitsu MAKIYO’nun kariyerine dair bazı bilgiler vermektedir. Ayrıca bu dönemde toplanan istihbaratın farklı açılara sonradan Japonya’da Başbakanlık yapan Tanaka GIICHI’nin seyahatinden yararlanarak ışık tutmaktadır.

2. Christopher W. A. SZPILMAN. *Western and Central Asia in the Eyes of the Japanese Radical Right* (s. 48-68).

SZPILMAN’ın eserde yer alan bu yazısı, Japon sağcı radikallerin Orta Asya ve İslam hakkındaki fikirlerini ele almaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ordu görevlisi olan Albay Hashimoto KINGORŌ ve Teğmen Fukunaga KEN ile radikal Pan-Asya birliğinin liderleri olan Ōkawa SHŪMEI, Mitsukawa KAMETARŌ ve Kanokogi KAZUNOBU’nun görüşlerine odaklanılmaktadır. Ayrıca SZPILMAN, bu kişilerin görüşlerinden yola çıkarak Japon radikal sağının Orta Asya hakkındaki düşüncelerine dair genel bir fikir edinilebileceğine inanmaktadır.

3. Sven SAALER. *Fukushima Yasumasa’s Travels in Central Asia and Siberia: Silk Road Romanticism, Military Reconnaissance, or Modern Exploration?* (s. 69-86).

SAALER’ın yazısında Japon İmparatorluk Ordusu’nda görevli Fukushima YASUMASA’nın gerçekleştirdiği istihbarat seyahatlerine değinilmektedir. Yazarın aktardığına göre YASUMASA, Asya’nın pek çok bölgesini gezmiş, bunun sonucunda önemli bir kâşif ve istihbarat toplayıcısı olarak ün kazanmıştır. Bunun

yanı sıra Rusya ve Sibirya’da ilk elden bilgiler toplayan YASUMASA’nın gezileri, İpek yolundaki bazı bilinmeyenlerin keşfine de katkı sağlamıştır. SAALER’in FYASUMASA’nın seyahatlerini anlattığı söz konusu bu yazı, özellikle YASUMASA’nın 1891-1892 yılları arasında Berlin-Tokyo hattında gerçekleştirdiği meşhur gezisine odaklanmaktadır. Yazarın buradaki en önemli amaçlarından birisi, YASUMASA’nın bu seyahatleri gerçekleştirmesinde İpek yolunun mistikliğinin bir etkisi olup olmadığını ortaya koymaktır. Yazar ayrıca, YASUMASA’nın 1895-1897 yılları arasında Orta Asya ile Yakın ve Orta Doğu’ya gerçekleştirdiği uzun seyahatler sırasında Osmanlı topraklarında topladığı bilgilerin istihbarat görevinin bir parçası olduğu tezini de öne sürmektedir.

4. Selçuk ESENBEL. *Fukushima Yasumasa and Utsunomiya Tarō on the Edge of the Silk Road: Pan-Asian Visions and the Network of Military Intelligence from Ottoman and Qajar Realms into Central Asia* (s. 87-117).

ESENBEL’in 5 bölüm üzerine inşa edilen ve görsellerle desteklenen yazısı, YASUMASA’nın hikâyesini SAALER’in bıraktığı yerden devam ettirmektedir. Yazıda seyahat not ve raporları ışığında YASUMASA’nın uzun İç Asya seyahatleri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Bunun yanı sıra YASUMASA’nın Ekim 1985–Mart 1987 tarihleri arasında gerçekleştirdiği 3. keşif seyahati sırasında Osmanlı İmparatorluğu topraklarına yaptığı ziyaretine ve bu ziyaret sırasında gözlemlediği Osmanlı-Fars dünyasına da değinilmektedir. İran, Orta Asya, Kafkasya ve Osmanlı Irak’ını kapsayan bu gezi, YASUMASA’nın *Chūō Ajia yori Arabia e* ‘Orta Asya’dan Arabistan’a’ adı verilen seyahat notlarının da konusunu oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra, General Utsunomiya TARŌ’nun yakın zamanda yayımlanan günlükleri de yazıya konu edilmektedir. Söz konusu bu günlükler, istihbarat görevlisi olan Utsunomiya TARŌ’nun YASUMASA ile beraber Asya’da kurduğu geniş istihbarat ağının kanıtı niteliğinde oldukça değerli kaynaklar olarak gösterilmektedir. Ayrıca yazıda Rusya Müslümanları ile Müslüman Hint Pan-İslamcılar başta olmak üzere İpek yolu Müslümanları arasındaki Japon ağlarına da odaklanılmaktadır.

5. Li NARANGOVA. *Mongolia as a Base for Central Asia and the Silk Road* (s. 118-144).

NARANGOVA'nın çalışmasında MEIJI'nin Moğol İmparatorluğu üzerindeki Japon idealleri anlatılmaktadır. Bununla beraber Nishi TEKUIRŌ ve YASUMASA gibi kâşiflerin değerlendirmelerine de atıfta bulunulmakta ve akabinde Moğol kimliği tanımlanmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde XIII. ve XIV. yüzyıllarda Avrasya kıtasını içine alan ve İpek yolunu yeniden canlandıran Moğol İmparatorluğu incelenmektedir. NARANGOVA, yazısında Japonya'nın bir Moğol devleti kurma girişimlerini detaylı olarak anlatmaktadır. Bu nedenle yazar, Moğollarla dostluk kurmak için oluşturulan ve İç Moğolistan bölgesinde başarılı olan Japon topluluğu Zenrinkyōkai'nin kurduğu kültür ve eğitim kurumlarına da değinmektedir.

6. Komatsu HİSAO. *Abdurreshid İbrahim and Japanese Approaches to Central Asia* (s. 145-154).

HİSAO'nun yazısı, Nishi TOKUIRŌ'nun 1880 yılında o dönem Rusya işgalinde olan İli bölgesine yaptığı 2. gezisini ve Japonya'nın Orta Asya'ya müdahil oluşunu anlatmaktadır. HİSAO'ya göre TOKUIRŌ, İç Asya insanlarını değerlendirirken oldukça gerçekçi bir anlatım kullanmaktadır. Bunun yanı sıra HİSAO, TOKUIRŌ'nun seyahat raporunu ve *Chūō Ajia kiji* 'The Description of Central Asia' adlı eserini de tetkik etmektedir. Buna ek olarak yazar, Orta Asya'ya tipik Japon perspektifinden bakan bu eserin Japonya'daki Orta Asya çalışmalarının ilki olarak görülmesi gerektiği sonucuna varmaktadır. Yazının ileriki kısımlarında, gerçek bir Pan-İslamist ve Rusya Müslümanları arasındaki en saldırgan politik figürlerden birisi olan Abdürreşid İbrahim'in kariyerine ve hayatına dair değerlendirmeler yer almaktadır.

7. Brij TANKHA. *Exploring Asia, Reofrming Japan: Ōtani Kōzui and Itō Chūta* (s. 155-180).

TANKHA'nın bu yazısında, Batı modernitesinin yerleşik kurallarına karşı delilleri araştıran ve sorgulayan XIX. yüzyıl sonu Meiji dönemi yansıtılmaktadır. Ayrıca, Tokugawa Budizmi'nde bir mezhep olan Jōdo Shinshū'nun tapınağı Nishi Honganji'nin kontu Ōtani KŌZUI ve yakın arkadaşı Itō CHŪTA'nın kapsamlı Asya

seyahatlerine dikkat çekilmektedir. Bunun dışında yazıda KŌZUI ve CHŪTA'nın Japon Budizm geleneklerine bakışı ve Meiji Restorasyonu sürecinin ilk yıllarında Asya'nın kozmopolitan uygarlıklarıyla baskın Batı oryantasyonunu birleştiren bir modern Japonya arayışını yansıtan günlük ve gezi yazıları aracılığıyla Hindistan seyahatleri de incelenmektedir.

8. Erdal KÜÇÜKYALÇIN. *Ōtani Kōzui and His Visions of Asia: From Villa Nirakusō to 'The Rise of Asia' Project* (s. 181-198).

KÜÇÜKYALÇIN, Ōtani KŌZUI'nin kariyerinin ileriki kısımlarına odaklanmakta ve Kōzui'nin aile bağları ile şeceresini detaylı bir şekilde deşifre etmektedir. Ayrıca yazar, KŌZUI'nin Nishi Honganji tapınağındaki mali bir kriz sonucunda başrahiplikten istifası ile İç ve Orta Asya'ya yaptığı meşhur seyahatlerden sonraki hayatına da değinmekte, 1939-1940 yılları arasında yayımladığı 10 ciltlik eseri *Kōa Keikaku* 'The Rise of Asia Project' vasıtasıyla onun Asyacı vizyonunu ele almaktadır. Bunun dışında yazıda Ōtani KŌZUI'nin kurduğu erkek ortaokulu aracılığıyla Asyacı ideallerini gerçekleştirilmesi de analiz edilmektedir.

9. A. Merthan DÜNDAR. *The Effects of the Russo-Japanese War on Turkic Nations: Japan and Japanese in Folk Songs, Elegies, and Poems* (s. 199-227).

DÜNDAR, 1905 Rus-Japon savaşının Türk Dünyası üzerindeki etkilerinin edebi ve kültürel yönlerine odaklanmaktadır. Makalede herhangi bir politik sol-sağ ayrımı yapmadan Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ATATÜRK, General Kazım KARABEKİR, Mehmet Akif ERSOY ve Nazım HİKMET gibi devlet adamı ve sanatçıların eserlerinden veya biyografilerinden yola çıkarak Rus-Japon savaşında Türklerin Japonya'ya karşı duyduğu sempatinin izlerini bulmanın mümkün olduğu fikri işlenmekte, buna sebep olarak da Japonya'nın modernite ve özgüven açısından bir model oluşturduğu işaret edilmektedir.

10. Katayama AKIO. *Some Notes on the Japanese Records and Information on the 'Turks'* (s. 228-244).

AKIO'nun bu yazısı, Japonların İpek yoluna duyduğu ilginin bir sonucu olarak ortaya çıkan Japon Türkolojisini tanıtarak söz konusu alana katkıda bulunan önemli kaynaklardan birisi olma özelliği taşımaktadır. Çalışmada MS. 720 yılında

yazılan Japon kroniği Nihonshoki'den bu yana Japon tarihinin en önemli bibliyografik kaynakları detaylı bir şekilde ele alınmakta, söz konusu bu kaynaklardan yola çıkarak Japonların Tang Hanedanlığına tabii olan Türkler hakkındaki tarihi bilgilerine ışık tutulmaktadır. Ayrıca Japonların Türkler hakkındaki tarihi bilgilerini derinlemesine inceleyen ve gün yüzüne çıkaran bu yazıda, modern Japon Türkolojisinin nasıl bir gelişme gösterdiği de izlenebilmektedir.

11. Miyuki Aoki GIRARDELLI. *Tracing Origins Along the Silk Road: Japanese Architect Itō Chūta's Travel in the Ottoman Lands* (s. 245-258).

GIRARDELLI'nin yazısında modern Japon mimarisi için *kenchiku* terimini ortaya atan Japon mimari tarihçisi Itō CHŪTA'nın 1902-1905 yılları arasında gerçekleşen dünya turu sırasında Osmanlı topraklarına yaptığı seyahate odaklanılmaktadır. Bununla beraber GIRARDELLI, yazısında Itō CHŪTA'nın Japon mimari dilindeki Doğu mimarisine karşı eleştirel bir görüş kurma çabalarını analiz etmektedir. Yazar ayrıca Itō CHŪTA'nın Doğu ile Batı arasında olan Bizans mimarisine değer verdiğini gösteren ve Osmanlı seyahatleri ile ilgili bilgiler de içeren kapsamlı notları üzerinde de durmaktadır.

12. Klaus RÖHRBORN. *The Beginning of Turkish Philology and Linguistics in Japan* (s. 259-288).

RÖHRBORN, Japonya'daki Türk filolojisi üzerinde yaptığı bu kapsamlı çalışma ile AKIO'nun aktardıklarını genişletmektedir. Söz konusu bu çalışmada özellikle Ortaçağ Budist dönem ve erken modern dönemde oluşturulmuş İç Asya Uygur metinlerinin deşifresine odaklanılmaktadır. Yazarın belirttiğine göre Japon Türkolojisi, Budist Uygur metinleri ile Çin kalıpları arasındaki ilişkiye verdiği önem bakımından Avrupa geleneğinden ayrılmaktadır.

13. Mehmet ÖLMEZ. *Appendix to the "The Beginning of Turkish Philology and Linguistics in Japan"* (s. 289-305).

RÖHRBORN'un eski öğrencisi olan ÖLMEZ'in Türkoloji alanındaki Japon faaliyetlerini incelediği bu yazısı, hocası RÖHRBORN'un yukarıdaki çalışmasının bir nevi devamı niteliğindedir. ÖLMEZ'in bu eseri, RÖHRBORN'un çalışmasını 2009 yılına kadar genişleterek Japon Türkolojisinin kapsamlı bir listesini ve incelemesini sunmaktadır. Bunun yanı sıra ÖLMEZ, Uygur metinleri ile diğer Türkçe

materyaller üzerinde çalışan Japon bilim insanlarının önemli eserlerini sunan bu çalışmasını hazırlarken RÖHRBORN'un metodunu takip etmiş ve bunu hocasının çalışmasına bir ek olarak yayımlamıştır.

14. Banu KAYGUSUZ. *F. Beato Beyond Empires: Flaneur, Photo Reporter, Merchant* (s. 306-322).

KAYGUSUZ'un yazısında Osmanlı İmparatorluğu ile Japon İmparatorluğu Dainippon'u birleştiren fotografik kariyerlerden yararlanarak XIX. yüzyılda Orta Asya ve Doğu Asya arasındaki uluslararası kültürel ve teknolojik etkileşim süreçlerine odaklanılmaktadır. Yazı, geleneksel Japonya'nın estetik bir temsili olan erken Meiji dönemine ait ilk fotoğraf serilerini oluşturan kişi olarak anılan Felice BEATO'nun (Japonya'da bilinen adıyla Felix BEATO) hayat hikâyesini konu edinmektedir. Söz konusu bu çalışmada KAYGUSUZ, BEATO'nun Osmanlı dünyası ile olan bağlantılarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

15. Oğuz BAYKARA. *Translation Practices on the Silk Road and Akutagawa Ryūnosuke's 'Toshishun'* (s. 323-338).

BAYKARA, Akutagawa RYŪNOSUKE'nin *Toshishun* adlı kısa öyküsünün kadim Çin ve Hint versiyonları ile bunların çeviri analizlerine değinmektedir. Giriş ve teorik çerçeve kısımları ile başlayan çalışmada BAYKARA, AKUTAGAWA ve *Toshishun* hakkında bazı bilgiler verdikten sonra *Toshishun*'un kaynak ve erek metinleri üzerine karşılaştırmalı bir analiz yapmaktadır. Ardından ise Hint ve Çin versiyonları hakkında bir takım bilgiler vermektedir. Bunların ardından BAYKARA, metinler üzerinde yapısal ve tematik bir analiz çalışması gerçekleştirmekte, karakter, zaman, mekân, konu ve temalar üzerinden karşılaştırma yoluna giderek çalışmasının sonuç bölümünü oluşturmaktadır.

16. Satō MASAKO. *Transforming an Ancient Myth into a Popular Medieval Tale* (s. 339-363).

Antik Japon yazılı hikâyelerinden *Kojiki* ve *Nihon Shoki*'de *Ame-waka-hiko* adlı kahramanın *Heavenly Young Prince* adlı efsanevi bir hikâyesi yer almaktadır. Bunun yanı sıra *Ame-waka-hiko Sōshi* 'Book of the Heavenly Young Prince' adında resimli bir parşömen de bulunmaktadır. Söz konusu bu iki eserin başlıkları birbirleri ile bağlantılı gibi görünse de aslında konuları oldukça farklıdır. Bu yazıda

MASAKO, yukarıda bahsi geçen iki hikâyenin temel içeriklerini ve sembollerini analiz ederek karşılaştırmaktadır. Ayrıca, eski devlet sistemi gücünü kaybettiğinden sonra insanlarda ne gibi hislerin uyandırdığına ve kültürel değişimi etkileyen faktörlere bakarak bu öğelerin değişimini ele almaktadır. Bir giriş kısmı ile başlayan çalışma, başlıklar halinde ilerlemekte ve sonuç bölümüyle tamamlanmaktadır. Buna ek olarak yazar, anlatımını desteklemek açısından sık sık tablolar ve karşılaştırmalardan da yararlanmıştır.